

POSTANOWIENIE

12 czerwca 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Władysław Pawlak

na posiedzeniu niejawnym 12 czerwca 2024 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa P. C. i A. C.
przeciwko Bankowi
o zapłatę i ustalenie,
na skutek skargi kasacyjnej Banku
od wyroku Sądu Okręgowego w Rzeszowie
z 1 grudnia 2022 r., V Ca 509/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od pozwanego na rzecz powodów kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) zł, z ustawowymi odsetkami za opóźnienie za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia pozwanemu niniejszego orzeczenia do dnia zapłaty, tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.**

(E.C.)

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z 1 grudnia 2022 r. Sąd Okręgowy w Rzeszowie oddalił apelację Banku od wyroku Sądu Rejonowego w Dębicy z 28 marca 2022 r., którym Sąd ten zasądził od pozwanego Banku solidarnie na rzecz powodów A. C. i

P. C. kwotę 58 596,57 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie oraz ustalił, że pomiędzy stronami postępowania nie istnieje stosunek prawny, wynikający z umowy o kredyt hipoteczny z 8 lipca 2008 r.

Pozwany skargę kasacyjną od wyroku Sądu odwoławczego oparł na podstawie naruszenia przepisów prawa materialnego, tj. art. 5 k.c.; art. 56 k.c., art. 65 k.c. i art. 358 § 2 k.c.; art. 385¹ § 1 k.c.; art. 385¹ k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 w zw. z art. 7 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (dalej: „dyrektywa 93/13”) w zw. z art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej w zw. z art. 5 k.c.; art. 481 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 455 k.c.; art. 496 k.c. w zw. z art. 497 k.c.; art. 4 w zw. z art. 1 ust. 1 lit a) i b) ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy – Prawo bankowe (dalej: „ustawa antyspreadowa”) w zw. z art. 316 § 1 k.p.c.

Skarżący uzasadnił wniosek o przyjęcie do rozpoznania swej skargi, podnosząc, że w sprawie występują następujące istotne zagadnienia prawne:

a) Jak w świetle uchwały Sądu Najwyższego z 28 kwietnia 2022 r. (III CZP 40/22) oznaczyć termin wymagalności roszczeń kredytobiorcy w sytuacji, gdy sąd orzekający w niniejszej sprawie uznał za prawidłowe zasądzenie odsetek za opóźnienie od terminu liczonego od odebrania przez pozwanego wezwania do zapłaty, podczas gdy żądanie ewentualne pozwu dotyczyło tzw. „odfrankowania” umowy, zaś sąd nie zrealizował prawidłowo obowiązku pouczenia powodów o skutkach unieważnienia umowy, ograniczając się do pouczenia udzielonego powodom przez ich pełnomocnika, a zatem pozwany nie był świadom intencji powodów co do dalszego obowiązywania umowy?

b) Czy w przypadku stwierdzenia przez sąd powszechny, że klauzule określające kurs walutowy, stosowany do określenia wysokości świadczenia stron w walucie krajowej, zawarte w umowie kredytu indeksowanego kursem waluty obcej, zawartej przez przedsiębiorcę z konsumentem, mają charakter niedozwolonych postanowień umownych (postanowień abuzywnych) w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., sąd krajowy poprzez zastosowanie przepisów prawa cywilnego dotyczących wykładni oświadczeń woli oraz treści czynności prawnych powinien uzupełnić stosunek prawny umowy kredytu treścią wynikającą z przepisów prawa krajowego o

charakterze dyspozytywnym, jeżeli operacja ta zrealizuje cel art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 i przywróci faktyczną równowagę między stronami np. poprzez odwołanie do kursu średniego NBP do rozliczeń stron na podstawie art. 358 § 2 k.c. bądź art. 69 ust. 3 Prawa bankowego ewentualnie art. 24 ustawy o NBP, art. 41 Prawa wekslowego lub poprzez wykładnię oświadczeń woli stron na podstawie art. 65 k.c.?

c) Czy podejmując decyzję ad b) Sądy powinny brać pod uwagę konieczność zachowania proporcjonalności pomiędzy wagą naruszenia i jej potencjalnymi skutkami a konsekwencjami dla obu stron przyjętego przez Sąd rozwiązania, w szczególności w kontekście zasady równości prawa, proporcjonalności – adekwatności konsekwencji dla stron do rzeczywistej wagi stawianych bankowi zarzutów, zgodności z zasadami współżycia społecznego?

Skarżący podniósł ponadto, że istnieje potrzeba dokonania wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych:

a) art. 385¹ § 1 w zw. z art. 65 § 1 oraz § 2 k.c. w celu rozstrzygnięcia wątpliwości i usunięcia związanej z nimi rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych przez udzielenie odpowiedzi na następujące pytania:

I. Czy przesłankę „rażącego naruszenia interesu konsumenta” należy utożsamiać wyłącznie z samą nierównowagą praw i obowiązków stron umowy, czy też należy uwzględniać ekonomiczny wymiar interesu konsumenta, w szczególności poprzez dokonanie oceny wyraźnej finansowej korzyści kredytu indeksowanego, w czasie zawierania umowy, w porównaniu do kredytu złotowego również dostępnego dla kredytobiorców, wyrażającej się perspektywą spłacania ewidentnie niższych rat kredytu indeksowanego?

II. Czy interpretację pojęcia „postanowienie umowy” należy rozumieć rozszerzająco i obejmować nim automatycznie całą klauzulę uznaną za abuzywną nawet, jeśli faktycznie zarzut abuzywności dotyczy tylko jednego z unormowanych w danym postanowieniu aspektów, czy też zakres niezwiązania postanowieniem w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. powinien zostać ograniczony wyłącznie do tej części postanowienia i tego aspektu, który był przedmiotem badania pod względem

abuzywności i niewątpliwie był objęty zgodnym zamiarem i świadomością konsumenta zawierającego umowę?

Skarżący wskazał alternatywnie, że skarga jest oczywiście uzasadniona, gdyż Sąd Okręgowy nie uwzględnił podniesionego w toku postępowania apelacyjnego zarzutu zatrzymania świadczenia w zakresie kwoty 100 011,80 zł stanowiącej równowartość wypłaconego kapitału w sytuacji, gdy biorąc pod uwagę teorię dwóch kondycji, skierowanie w sposób skuteczny takiego zarzutu procesowego winno mieć swoje odzwierciedlenie w treści wyroku sądu drugiej instancji.

W odpowiedzi na skargę powodowie wniesli o odmowę przyjęcia skargi do rozpoznania bądź o jej oddalenie, a ponadto o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.). Cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może zostać osiągnięty jedynie przez powołanie i właściwe uzasadnienie istnienia wymienionych przesłanek, a rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi do rozpoznania następuje na podstawie oceny, czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają przyczynom kasacyjnym wymienionym w art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Prawidłowe powołanie się na przesłankę w postaci występowania w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) wymaga, zgodnie z ugruntowanym orzecznictwem Sądu Najwyższego, sformułowania tego zagadnienia, wskazania przepisu, na tle którego ono powstało i przedstawieniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01,

OSNC 2002, nr 1, poz.11, z 11 stycznia 2002, III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, nie publ. i z 15 czerwca 2016 r., V CSK 4/16, nie publ.).

Z kolei oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że w sprawie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo, iż budzi poważne wątpliwości, jak dotąd nie doczekał się wykładni albo jego niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, nie publ., z 26 czerwca 2015 r., III CSK 77/15, nie publ. i z 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, nie publ.).

Jeśli chodzi o oczywistą zasadność skargi (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.), to uzasadnienie wniosku opartego na tej przyczynie przyjęcia skargi do rozpoznania wymaga przedstawienia argumentacji prawnej zmierzającej do wykazania kwalifikowanego, ewidentnego naruszenia powołanych w skardze przepisów prawa, możliwego do stwierdzenia bez merytorycznej analizy zaskarżonego orzeczenia oraz podstaw kasacyjnych (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z 5 października 2007 r., III CSK 216/07 nie publ. i z 11 sierpnia 2011 r., IV CSK 163/11, nie publ.); przekonanie o wystąpieniu tej przyczyny przyjęcia skargi do rozpoznania powinno koncentrować się na wykazaniu tak rozumianej „oczywistości” zasadności skargi. Uzasadnienie wniosku nie może sprowadzać się do powtórzenia, choćby w zmodyfikowanej postaci, podstaw kasacyjnych bądź ich uzasadnienia ani być sformułowane w sposób, który wymagałby pogłębionej oceny ich zasadności.

Podnoszone we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania kwestie prawne i wątpliwości interpretacyjne zostały już wyjaśnione w orzecznictwie (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego w sprawach I CSK 2225/23, I CSK 2268/23, I CSK 2291/23 i I CSK 2334/23 oraz wyroki w sprawach II CSKP 957/23, II CSKP 1002/23, II CSKP 1956/22, II CSKP 2164/22 i II CSKP 2295/22).

Ponadto Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej w wyroku z 7 grudnia 2023 r., C-140/22 wyjaśnił, że art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że w kontekście nieważności umowy kredytowej ze względu na przewidziane w niej abuzywne postanowienia, stoją one na przeszkodzie wykładni sądowej prawa krajowego, zgodnie z którą wykonywanie praw, które konsument wywodzi z tej dyrektywy, jest uzależniona od złożenia przez tego konsumenta przed sądem oświadczenia, w którym twierdzi on, że nie wyraża zgody na utrzymanie w u mocy tego abuzywnego warunku oraz że jest świadomy konsekwencji tego uznania nieważności umowy oraz wyraża on zgodę na uznanie umowy za nieważną. W kwestii terminu wymagalności roszczenia o zwrot spełnionych przez konsumenta świadczeń w wykonaniu nieważnej umowy kredytowej warto odnotować też wyrok Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 14 grudnia 2023 r., C – 28/22

Jeśli natomiast chodzi o problematykę zarzutu zatrzymania, to w ostatnim postanowieniu z 8 maja 2024 r., C – 424/22, Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej podważył uprawnienie banku z tego tytułu w sporze z konsumentem.

Z powyższych przyczyn Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c., art. 108 § 1 k.p.c., art. 391 § 1 k.p.c. i art. 398²¹ k.p.c., w zakresie zaś odsetek, opierając się na art. 98 § 1¹ k.p.c. w zw. z art. 19 ust. 1 i art. 31 ustawy z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 614) oraz przy uwzględnieniu § 2a rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 6 sierpnia 2014 r. w sprawie określenia brzmienia klauzuli wykonalności (jedn. tekst: Dz. U. z 2021 r., poz. 2324). Zasądzone koszty obejmują wynagrodzenie za zastępstwo procesowe ustalone według stawki minimalnej (§ 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych – jedn. tekst: Dz. U. z 2023 r., poz. 1935).

Już tylko na marginesie należy wskazać, że w zdaniach odrębnych do uzasadnień wyroków w sprawach II CSKP 377/22 i II CSKP 395/22 oraz w

zdaniach odrębnych do wyroków w sprawach II CSKP 616/22, II CSKP 701/22 i II CSKP 1511/22, podjęto próby rozwiązania zagadnień prawnych związanych z klauzulami przeliczeniowymi i klauzulami walutowymi, w tym klauzulami ryzyka walutowego - przy uwzględnieniu orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (w kwestii podziału abuzywnego warunku por. pkt 3 zd. 2 wyroku z 23 listopada 2023 r., C – 321/22, pozostający w pewnej kontrze do wcześniejszego wyroku z 8 września 2022 r., C-80-82/21) - na tle konkretnych stanów faktycznych w odniesieniu do problematyki nieważności umów kredytowych indeksowanych i denominowanych do waluty obcej, zawieranych z konsumentami. Jednak w orzecznictwie Sądu Najwyższego i sądów powszechnych zaprezentowane tam koncepcje w ogóle nie przyjęły się.

(E.C.)

(r.g.)